

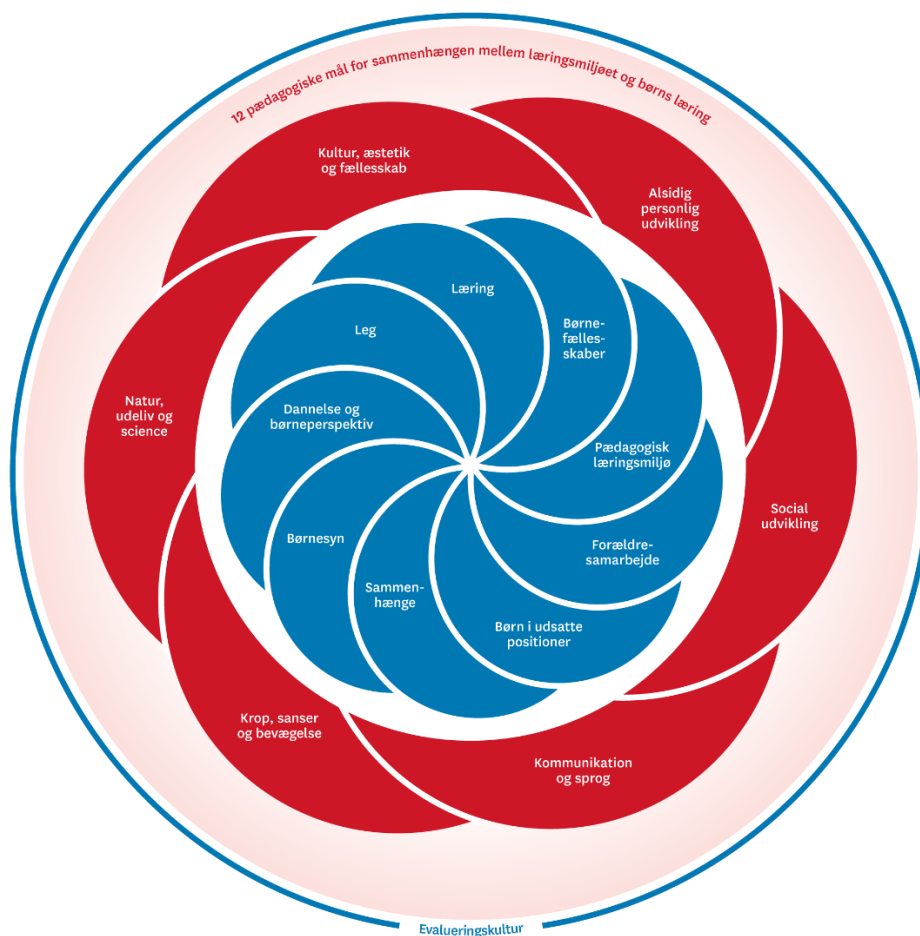
Pædagogisk læreplan for Ulvehulen - Børnehuset Biersted august 2025

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

”Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og

bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold. Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der

*yderligere information om relevante
inspirationsmaterialer. ”*

Hvem er vi?

Børnehuset Biersted er beliggende i Jammerbugt kommune i byen Biersted. Børnehuset Biersted er den eneste børnehaven i byen og er en del af Område Aaby Øst, som dækker over Aabyhaven Vuggestue og Børnehave og Børnehuset Biersted. Vores vision i Aaby Øst er:

”Vi står på tær for at børnene i Aaby Øst har et godt børneliv og hver dag oplever at være værdifulde. I et innovativt områdefællesskab, inspirerer vi hinanden til at skabe trygge og udviklende rammer, for at børnene i fremtiden kan mestre eget liv.”

Børnehuset Biersted er en børnehave med en almengruppe normeret til omkring 60 børn og en specialgruppe (Ulvehulen) for børn med forskellige udfordringer såsom autisme, ADHD og lign. På Ulvehulen er der i gennemsnit 4-8 børn. Denne læreplan omhandler Ulvehulen, men da vi er i tæt samarbejde med almengruppen, vil de også blive benævnt.

Børnehavetilbuddet Ulvehulen er et tilbud oprettet efter dagstilbudslovens § 4 stk. 2

”Kommunalbestyrelsen skal sikre, at børn og unge under 18 år, der har behov for støtte i et dag-, fritids- eller klubtilbud m.v. for at kunne trives og udvikle sig, tilbydes en sådan støtte i tilbuddet.

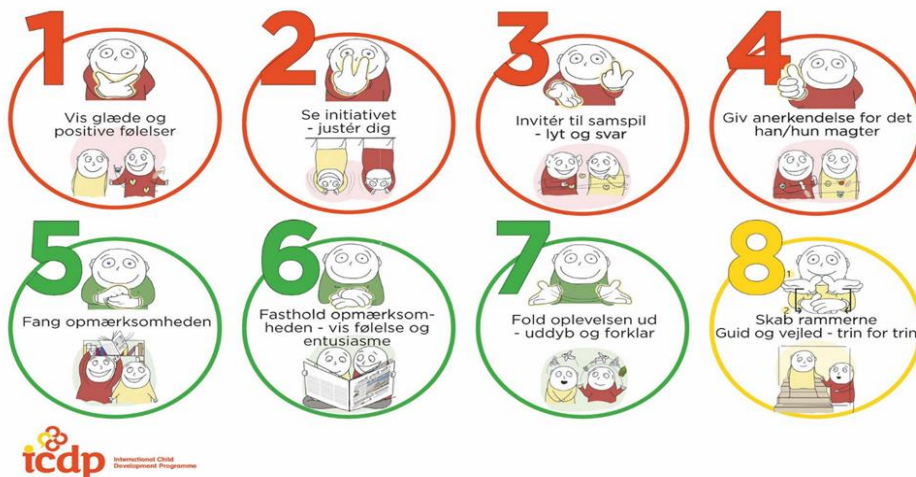
I Ulvehulen er vores ramme for læring og udvikling baseret på gentagelser, så vi sammen med børnene lærer dem at håndtere og begå sig i forskellige situationer og sammenhænge. Vi har øje for børnenes udfordringer og ressourcer og med blik for deres diagnoser.

Personalegruppen i Børnehuset Biersted består af 10 pædagogiske medarbejdere – 8 i almen gruppen og 2 på Ulvehulen (varierer alt efter hvor mange børn der er) samt én afdelingsleder. Der arbejdes med ICDP som pædagogisk metode. I ICDP arbejder man henimod at øge kvaliteten af samspillet mellem børn og voksne og et grundlæggende mål er, at gøre de voksne mere lydhøre overfor børnenes behov, samt forbedre de voksnes evne til at møde barnet på barnets egne præmisser. ICDP tankegangen vil være gennemgående i hele denne beskrivelse - både implicit og explicit.

I ICPD tages der udgangspunkt i 8 samspilstemaer – se nedenfor:

OTTE TEMAER FOR GODT SAMSPIL

Pædagogisk grundlag

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag"

"Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark."

"De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.

- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Børnesyn, Dannelse, Børneperspektiv, Leg, Læring og Børneperspektiver

Børnehuset Biersteds børnesyn

I Jammerbugt kommune er der udarbejdet en ”Sammenhængende Børn – og Ungepolitik, som bla. beskriver at vi som daginstitution har et ansvar for, ”**at alle børn og unge har en plads i fællesskabet, oplever sig som ligeværdige og udvikler sig til livsduelige borgere**”. Derfor har vi i 2024/2025 haft et helt særligt fokus på vores børnesyn og hvordan det ser ud i praksis.

På Ulvehulen møder vi det enkelte barn i en anerkendende tilgang – vi forsøger at give børnene en hverdag, der gør, at det er dejligt at være barn – tråds div. handicaps og udfordringer. Hvert barn har en værdi i sig selv og anerkendes for den de er. Børnene er alle forskellige individer med forskellige udgangspunkter og forudsætninger. Børnene udvikler sig i forskellige tempi og på Ulvehulen tilpasser vi den daglige struktur til det enkelte barns behov. Vi har fokus på, at der skal tages forskellige hensyn ”Vi skal behandle børn forskelligt for at behandle dem ens”.

Vi arbejder ud fra følgende vision:

”Ulvehulen tilbyder gennemgående specialpædagogiske indsatser der understøtter børnenes trivsel og udvikling. Vores ramme for læring og udvikling er baseret på gentagelser og tager udgangspunkt i gruppen af børn. Børnenes forudsætninger indtænkes i tilrettelæggelse af den fælles dagsstruktur.”

Børnene lærer gennem leg, både alene, fri leg, voksenstyret leg og i leg med andre. Vi voksne sætter mål for, hvad barnet skal lære ud fra kendskab til barnets nærmeste udvikling (NUZO). Som

nære voksne skal vi motivere og opmuntre børnene til at være nysgerrige og eksperimenterende – gribe bolden og spille med på børnenes initiativer. Vi voksne finder metoder, hvorpå barnet motiveres og derved lærer bedre. Læringen foregår gennem hele dagen – både i hverdagsrutinerne, legen og aktiviteterne. På Ulvehulen er daglige rutiner ekstremt vigtige. De foregår på stort set samme måde hver dag, dette så børnene kan have ro og overskud til netop at lære nyt.

Børnene på Ulvehulen har i høj grad brug for guidning i legen – dette for at legen kan udvikle sig positivt for alle børn. Vi er opmærksom på, at inddrage de børn i legen, som ikke selv formår at komme med i de andres leg og vi forsøger at introducere nye lege for de børn, som altid leger med det samme. Legen er samtidig et frirum for barnet og legen har stor værdi i sig selv. Vigtig at vi giver tid, rum og plads til, at barnet kan lege, men samtidig guider og støtter barnet til at udvikle deres lege.

Vi skal hjælpe alle børn til at blive en del af et børnefællesskab. At have en ven og have en oplevelse af at høre til er vigtigt. Vi anerkender barnets tempo, tid og lyst til at deltage i fællesskabet. Børnene lærer af hinanden gennem leg og rutiner og er rollemodeller for hinanden. Fællesskabet styrkes ved fælleslege, hvor individets deltagelse er en forudsætning for at legen lykkes.

Igennem guidning og støtte hjælper vi barnet til at blive gradvis mere selvhjulpent. Der er altid en voksen, som kan guide barnet i garderoben, når de skal have overtøj af/på og ved toiletbesøg. Børnene deltager i den daglige borddækning, børnene opfordres til selv at åbne osthaps, madkasser mv.

Pædagogisk Læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Hele dagen igennem arbejder vi med mange forskellige læringsmiljøer. Vi arbejder på at understøtte barnets motoriske, sociale, emotionelle og kognitive læring og udvikling.

Der er en meget ensartet og forudsigelig struktur dagen igennem for alle børn på Ulvehulen, hvor sådan noget som hverdagsrutiner og selvhjulpethed er centrale elementer. Dette kan være i garderoben, på toilettet, måltider mv. Ved aktiviteter tages der hensyn til det enkelte barn. F.eks. hvis et barn, for at opnå den bedste læring, har brug for konkreter, fast plads, ekstra fokus omkring overgange eller lignende.

Dagens struktur gøres tydelig og genkendelig via brug af piktogrammer og andre visuelle genstande. Alle børn har faste pladser til måltider, samling, afslapning mv.

Det er vigtigt, at rummene er opdelt i små enheder, så børnene kan opnå fordybelse i det de laver. Her bruges der visuelle pejlemærker, afgrænsning af rum ved brug af fx reoler mv.

Der er daglig samling med børnene på Ulvehulen; her lærer børnene at lytte i en større forsamling, at tale i en større forsamling, at kunne sange, fagter, rim og remser. Til samling gennemgås dagens program både verbalt og visuelt – dette gentages flere gange i løbet af dagen.

Der er i løbet af ugen fokus på div. aktiviteter med fokus på barnets motoriske, sociale, emotionelle og kognitive læring og udvikling. Det kan være ridning, svømning, gåture i nærmiljøet, afslapning, massage, yoga, motorikbane, følelsesregulering, sproglege mv. Dette både en til en, i mindre grupper eller hele Ulvehulen.

Uanset om det er i voksenstyrede aktiviteter eller i "fri leg", så forsøger vi hele tiden, at tage højde for den enkelte og gruppens aktuelle udviklingsniveau og læring. Vi forsøger at sætte os ind i børneperspektivet ved at være undersøgende på børnenes udtryk, leg og undren. De pædagogiske læringsmiljøer bliver tilrettelagt ud fra ovenstående tilgang hvor forudsigelighed er et styrende element dagen igennem.

Alt pædagogisk arbejde sker med det mål, at barnet på sigt skal lære at mestre eget liv – og dermed har hvert barn individuelle udviklingsmål – alt pædagogisk arbejde har altså et individuelt sigte (motorik, sprog, sociale færdigheder mv.)

Samarbejde med forældre om børns læring

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring."

Vi arbejder løbende på relationel koordinering med forældrene – dette så vi skaber et tillids- og trygheds-baseret samarbejde omkring det enkelte barn. Tillid og tryghed mellem de voksne i børnehaven og forældrene danner grundlag for en god udvikling og trivsel for det enkelte barn. Som personale skal vi være gode til at lytte til forældrene, møde forældrene i deres eventuelle bekymringer og via samarbejde arbejde målrettet for og med det enkelte barn. Vi guider forældrene ud fra vores faglighed, når der er usikkerhed om barnets trivsel og udvikling.

Vi har fokus på barnets udfordringer såvel som succesoplevelser og vi opdaterer løbende forældrene omkring barnets udviklingspotentialer og arbejds punkter og vi spørger ind til barnets samspil i familien.

vi har næsten dagligt kontakt med forældrene, har små hverdags "garderobesnakke", vi har forældremøder, nyhedsbreve og vi informerer dagligt om "hvad er der sket i dag" via billeder, tekst og film på vores elektroniske platform AULA. Børn med autisme har brug for megen struktur og forudsigelighed, og det er vigtigt, at der er en rød tråd mellem det forældrene gør hjemme og det der gøres i børnehaven – derfor er den daglige kontakt vigtigt.

I ASF-gruppen afholdes der jævnligt netværksmøder omkring hvert barn. På netværksmøderne deltager forældrene, pædagog fra børnehaven samt andre relevante fagpersoner omkring barnet. Vi inddrager børnehavens forældrebestyrelse i vores faglige begrundelse og for fælles indsatser.

Børn i udsatte positioner

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes."

Vi er meget opmærksomme på, at børn i perioder af deres børnehaveliv kan være i en udsat position. Vi er løbende i dialog med forældrene omkring barnets trivsel, og vi observerer barnet i deres leg med andre børn, deres deltagelse i aktiviteter og generelt barnets adfærd.

De børn der går i ASF-gruppen vil dog stort set altid være i en udsat position grundet de udfordringer de hver især har. Vi arbejder ud fra en tilgang om tidlig indsats for børn i udsatte positioner og vi inddrager forældrene så tidligt som muligt, når vi har en bekymring om et barns udvikling og trivsel.

Der er udover det tætte forældresamarbejde et meget tæt samarbejde med PPR. Psykolog og tale/høre konsulent kommer jævnligt i huset og deltager i forløb med børnene og/eller forældrene.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Vi har stor opmærksomhed på, at børnene gennem hele deres børnehaveliv lærer at blive mere og mere selvhjulpne. Når barnet lærer at mestre nye ting bliver de stolte og glade. De får mere mod på at afprøve nye ting og får en tro på egne evner.

I børnehaven præsenterer vi førskolegruppen for forskellige aktiviteter og vi bestræber os på, at barnet oplever både high og low arousal, at kunne sidde stille og kunne modtage en kollektiv besked, samt at være fysisk aktiv.

Børnene på Ulvehulen har alle forskellige udfordringer og det kan være meget forskelligt, hvad der er i fokus ved det enkelte barn. I forbindelse med at et barn fra Ulvehulen skal starte i skole, vil der i processen op til skolestart være et meget tæt samarbejde mellem børnehaven, forældrene og PPR – det vurderes om barnet skal starte i distriktsskolen eller visiteres til et af kommunens special skoletilbud. Børnehaven har bl.a. et tæt samarbejde med ASF-gruppen på den lokale skole.

Når der er fundet det skoletilbud, der vurderes at være det rette for barnet, vil der være overleveringssamtaler, arbejds møder blandt de nære fagpersoner, flere besøg på skolen mv.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Vi har et godt samarbejde med kirken, og vi er til ”spil dansk” én gang om året, hvor vi først er i kirke og bagefter i sognegården, hvor vi synger og hygger. Vi er også i kirken ved juletid til julegudstjeneste. Alt dette i tæt samarbejde med almengruppen.

Vi samarbejder med en dyrelæge i byen omkring vores geder.

Et par gange om året tager vi til det nærliggende bibliotek og kulturhus til forskellige arrangementer, hvor vi bruger offentlig transport for at komme dertil.

Turene ud i lokalsamfundet giver børnene mulighed for at lære at mestre de sociale spilleregler for, hvordan man begår sig i en større flok udenfor børnehaven og det enkelte barn lærer hvordan det emotionelt skal kunne regulere sig i forhold til den given situation. I ASF-gruppen er vi på tur rundt i nærmiljøet. Vi bruger byens skov, lokale legepladser og handler i den lokale brugs. Derudover har vi et samarbejde med skolens ASF-afdeling, som kommer på besøg i børnehaven et par gange om året.

Vi har et tæt samarbejde med almengruppen, hvor vi bl.a. deltager i aktiviteter, når børnene har overskud hertil. Derudover er der hele tiden fokus på, om der er lege, aktiviteter mv, som børnene kan indgå i på tværs af huset. Nogle gange deltager et par børn i almengruppens aktiviteter andre gange kommer der børn fra almengruppen og deltager i Ulvehulens aktiviteter – dette planlægges og vurderes ud fra hvert enkelt barn på Ulvehulen.

Arbejdet med psykiske, fysiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

I Børnehuset Biersted, både i almengruppen og på Ulvehulen er det enkelte barns trivsel i højsæde. Vi har fokus på hvordan det enkelte barn trives i fællesskabet ligesom gensidig respekt, tryghed, tillid og medbestemmelse er gældende for alle. Med andre ord, så bestræber vi os på at skabe et godt og trygt børnemiljø.

Samspillet mellem barnet og den voksne er kendetegnet ved anerkendelse og gensidig respekt og tolerance. Dialogen foregår i et roligt tempo med fokus på læring og egen erkendelse i stedet for irettesættelse. Ligeledes guider vi barnet i at vise respekt og udvise tolerance og rummelighed over for hinanden. Vi sætter ord på at få sagt STOP, hvis et barn går over et andet barn eller voksens grænse.

Vi er meget udenfor og bruger de fantastiske udearealer vi har. Dette giver mulighed for fysiske udfoldelser – både i høj og lav arousal. Uderummet indbyder både til fysiske udfoldelser, stillesiddende leg samt fantasifuld leg. Vores ”bål areal” med tilhørende overdækket terrasse indbyder til fællesskab, sang og hygge både i sommervarmen og i den mørke og kolde vinterkulde. Det at vi er meget udenfor, reducerer samtidig lydniveauet indenfor og begrænser sygdomsudbrud. Vi har dagligt fokus på barnets hygiejne. Der vaskes fingre flere gange dagligt bl.a. før og efter alle måltider, efter toiletbesøg, når man kommer ind fra legepladsen mv.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagemuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

På Ulvehulen, lægger vi vægt på en tryk tilknytning i relationen mellem børn og medarbejdere, da denne danner grundlag for barnets alsidige personlige udvikling.

Vi arbejder med barnets alsidige personlige udvikling gennem hele dagen, gennem en struktureret og forudsigelig hverdag, hvor vi kan tilpasse pædagogikken efter det individuelle (følelsesmæssige) behov. Det betyder bl.a. at vi har fokus på at styrke selvregulering/følelsesmæssig regulering gennem følelsesmæssig afstemning.

Børnene på Ulvehulen har oftest svært ved selvregulering og derfor har vi flere tiltag. F.eks. ét, hvor vi visuelt viser et barometer, hvor de er lige nu i et følelsesbarometer samt arbejder med forskellige emner og temaer omkring følelser.

Vi tilpasser læringsmiljøet og de pædagogiske aktiviteter til børnenes individuelle behov med udgangspunkt i det enkelte barns ressourcer samt udviklingsniveau, så de derved oplever mestring, hvilket motiverer til engagement og yderligere læring.

Vi udarbejder individuelle udviklingsprofiler/beskrivelser, der tydeliggør barnets ressourcer samt udfordringer. Med afsæt i disse, har vi mulighed for at regulere samt justere vores pædagogiske indsats ift. at udvikle selvværd/selvtillid hos barnet.

I opbygningen af et selvværd, lægger vi bl.a. vægt på at alle skal have en ven og opleve at høre til. I den sammenhæng arbejder vi på tværs at institutionen (almengruppen) for at give mulighed for at være en del af et større fællesskab, i det omfang, det enkelte barn kan rumme det. Derud over,

forsøger vi at være anerkendende for barnets særlige interesser og væremåder, for at barnet oplever at blive accepteret.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling

Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Børnene på Ulvehulen er meget blandede i alder, diagnoser og sproglige udfordringer, men vi forsøger, at alle skal have en plads i fællesskabet, da det er i fællesskab med andre at børns sociale udvikling sker. Derfor laver vi både aktiviteter for den enkelte, for små grupper, men også hvor hele gruppen deltager.

Vi tager udgangspunkt i barnets interesser for at skabe et 'fælles tredje' og opstiller lege, hvor vi benytter et manuskript med billeder, som gennem visualisering, gør rammerne for legen tydeligere for barnet.

Som pædagogisk redskab, benytter vi også social stories, der er tilpasset det enkelte barn.

Da vores målgruppe kan være udfordret på både forestillingsevne samt social forståelse, skaber vi både plads til fri leg, men også voksenstyret leg ud fra de tre læringsrum – gå foran, gå ved siden af, gå bagved.

Vi øver samspilssituationer med henblik på at styrke forståelsen af egne og andres følelser, herunder at lære at benytte kommunikationen til et bestemt formål; f.eks. "skal vi lege?".

Desuden arbejder vi med at udvikle empati ved at lære dem at aflæse andres ansigtsudtryk og tydeliggøre hvad og hvordan de selv signalerer til andre. I den forbindelse arbejder vi bl.a. med små forløb omkring følelser.

Da børnene på Ulvehulen ofte har udfordringer ift. spejling, anvender vi legen som tilgang til at afstemme sig selv i forhold til andre. Her fungerer vi som rollemodeller, hvor vi guider og understøtter legen og samspillet.

Når børnegruppen kan overskue det, så afholder vi samling, dette ud fra alder og udviklingsniveau. Her synger, læser og leger vi små lege/sanglege eller andet, hvor det kræver social deltagelse fra børnene. Sange og emner vælges ud fra børnegruppen interesse eller f.eks. årstiden. Hver sang/emne gentages i to uger, dette for at børnene kan opnå den bedst mulige læring og udvikling.

Vi øver børnene i at begå sig uden for børnehaven gennem bl.a. gåture.

Vi forsøger at skabe sociale relationer med børnene fra almengruppen ved at invitere dem ind til leg/aktiviteter på stuen. Vi deltager ligeledes i fællesskab med resten af institutionen omkring årets traditioner, i det omfang, det kan lade sig gøre.

Sprog og kommunikation

"Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale."

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

På Ulvehulen modtager vi børn med forskellige sproglige kompetencer og derfor er sproglig udvikling et stort fokuspunkt for os.

Vi har et tæt samarbejde med tale-/hørekonsulenten fra PPR, hvor vi planlægger tiltag til hver enkelt barn ift. sprogstimulering. Tale-/hørekonsulenten introducerer lege, der er med til at udvikle det enkelte barns sprog- lege, som vi implementerer i dagligdagen. Vi rammesætter lege og aktiviteter, hvor der er fokus på sprog og kommunikation.

Vi har aktiviteter, der understøtter sproget – f.eks. motoriske aktiviteter, tegne og male samt musiske aktiviteter.

Vi tilpasser bevidst vores sprog ud fra det enkelte barns forudsætninger. De fleste børn på Ulvehulen forstår bedst korte, præcise sætninger, tydelig kommunikation samt kropssprog. Vi forsøger ydermere at være opmærksomme på de signaler, der går forud for sproglige ytringer (Nonverbal kommunikation, intention, imitation, gensidighed mm.) Alle børn kommunikerer, men det er de voksnes opgave/ansvar, at forstå det enkeltes barns kommunikation. Hvad vil barnet fortælle? Hvad vil barnet opnå mv. Vi arbejder med forskellige ”hjælpemidler” til barnet. Dette kan være en personlig bog med billeder, talemaskine mv.

Vi benytter legen som øvebane, hvor vi forsøger at komme i dialog med barnet samt øve det pragmatiske sprog. Vi er nysgerrige på børnene og deres ideer, herigennem mulige samtaleemner. Børnene på Ulvhulen har ofte behov for hjælp til at "oversætte" og sætte ord på i sociale relationer.

Til samling og individuelt arbejder vi med sange og musik, rim/remser og historieoplæsning/fortælling. Bøger er tilgængelige for børnene på stuen og bliver bl.a. benyttet til at finde ro, nærvær samt fordybelse.

Vi anvender piktogrammer og konkrete til visuelt at understøtte sproget. I den forbindelse har børnene deres egne dagstavler, samt en fælles tavle over ugens aktiviteter, der bidrager til at skabe overblik.

Vi planlægger et tiltag til hvert enkelt barn ift. hvordan barnet skal sprogstimuleres. Ud fra det enkelte barns udviklingstrin, præsenterer vi det for skriftsprog og symboler. Vi anvender Ipads som led i sproglig udvikling og laver opgaver i arbejdskasserne, der understøtter sproglig udvikling.

Krop, sanser og bevægelse

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen".

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Den motoriske udvikling er et vigtigt element for barnets fysiske og psykiske trivsel og har indflydelse på flere aspekter af barnets liv. Når krop og sanser er i balance, er der stærkere fundament for kognitiv udvikling.

Børn oplever verden gennem kroppen og sanserne er det grundlæggende for at barnet kan opfatte og begribe verden. Børnene i ASF-gruppen er ofte udfordret ift. sanseintegration.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte de tre motoriske grundsanser; den taktile, den vestibulære og muskel/led sansen. I hverdagen har vi fokus på det enkelte barns sanseintegration og tager udgangspunkt i barnets arousalregulering. Vi er opmærksomme på at følge barnets initiativ ift. motorisk udfoldelse, men samtidig hjælpe barnet til at afgrænse sig og mærke sig selv. Læringsmiljøet er tilrettelagt efter børnenes individuelle behov for pauser. Dette betyder at nogle har behov for at "tonse", afskærmning, hængekøje osv. Alle børn har dagligt indlagte pauser, hvor de slapper af med højtlesning og massage/tryk.

Vi øver børnene i bevægelsesfællesskaber. Ved dette forstår vi, at de skal indgå i sanglege til samling, imitationslege samt motoriske lege, hvor vi ved hjælp af kroppen og stemme laver forskellige udtryk. Vi er rollemodeller for hinanden – både børn og voksne og herved får børnene nye ideer til fysiske udfordringer når de observerer andre cykle uden støttehjul, klatre i et højt træ, synge med eller lege farlig løve.

Vi laver aktiviteter med fokus på sanser og bevægelse:

Skovture – hvor børnene får motoriske og sanselige udfordringer ved at lege i skovbunden, klatre i træer, få beskidte fingre, lytte til fuglelyde og røre ved insekter osv.

Aktiviteter med fokus på sanser. F.eks. smage ting eller suge noget op med sugerør, male med fingrene og lignende.

I perioder laver vi børneyoga, hvor vi gennem en sproglig remse laver forskellige yogastillinger.

Det finmotoriske arbejder børnene med ved at øve sig i selvhjulpenhed, kreative aktiviteter, tegne og male, lege med klodser, puslespil perler osv.

Det grovmotoriske udvikler børnene ved at lege på legepladsen dagligt og vi går ture i nærmiljøet.

Vi har en sal i børnehaven, hvor vi laver motorisk træning med børnene. I perioder er der tilknyttet fysioterapeut og ergoterapeut.

Natur, udeliv og science

"Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Natur og udeliv kan bidrage som led i barnets dannelse og udvikling. Den kan være med til at udvikle nysgerrighed og en forståelse for at vi har behov for naturen.

Udelivet kan fremme barnets trivsel, da der er god mulighed for fordybelse i leg. Sanserne og hele kroppen bliver aktiveret.

Udendørsleg kan give mulighed for at udvikle fantasi, da man leger med naturmaterialer. Da børnene på Ulvehulen kan være udfordret på forestillingsevnen, kan uderummet anvendes som

læringsmiljø til at styrke fantasien. I den forbindelse skal vi voksne være rollemodeller og støtte børnene i at undersøge og eksperimentere.

Udelivet giver mulighed for at være socialt sammen på en anden måde og med andre børn end når man er indenfor. Der er mulighed for nye legerelationer på legepladsen, da der er højere til loftet og børnene kan opdage nye fælles interesser hos hinanden.

På Ulvehulen er vi på legepladsen dagligt i alt slags vejr. Her er der mulighed for motorisk udfoldelse, at lave bål, klatre i træer, fodre geder, rutsje, gynges, cykle osv.

Vi går ture i nærmiljøet, hvor vi nogle gange har madpakker med. Her besøger vi enten "den grønne kile", hvor der er en naturlegeplads, eller en nærliggende skov, hvor vi kan følge årstidernes skifte.

Vi planlægger en naturuge minimum én gang årligt, hvor vi bruger skoven hver dag. Her arbejder vi ud fra et fastlagt program, hvor vi bl.a. bygger huler og finder smådyr i skovbunden. Vi inddrager ligeledes temaer som bæredygtighed, hvor vi bl.a. indsamler affald i naturen.

Kultur, æstetik og fællesskab

"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet."

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi er opmærksomme på at børn, gennem kultur og æstetik, kan finde nye måder at udtrykke sig på og opleve verden på en anderledes måde. Kultur er med til at aktivere deres sanser og følelser og derfor er det vigtigt at læringsmiljøet skaber mulighed for kulturelle oplevelser samt aktiviteter.

For at udvikle børnenes fantasi og sansning, er der hver dag plads til fri leg eller voksenstyret leg, hvor vi introducerer børnene til nye og traditionelle regellege. Disse lege kan understøtte fællesskabsfølelsen i gruppen.

På Ulvehulen arbejder vi primært med den skabende praksis, hvor vi lægger vægt på processen frem for produktet. Aktiviteterne er planlagt med udgangspunkt i børnenes aktuelle udviklingsniveau. Vi stiller papir, lim og farver til rådighed, som børnene altid kan benytte. Vi maler, klipper, laver modellervoks, perler og laver billeder, som vi hænger op på stuen. Vi forsøger at børnene skal sætte ord på dét, de tegner/maler/former. Ind imellem læser vi bøger for de ældste børn, hvor de bagefter skal hjælpe med at genfortælle og tegne et element fra bogen.

Vi arbejder gerne med genbrugsting som f.eks. mælkekartoner og toiletruller og i træ, hvor børnene kan prøve at save og hamre (f.eks. skibe).

Vi har fokus på at formidle traditioner og værdier (halloween, fastelavn, påske, jul osv.) Til de forskellige højtider og årstider klipper og klistrer vi pynt, laver gaver til jul til familien og det enkelte barn får en gave til sin fødselsdag.

Da vi på Ulvehulen kan have børn med forskellige etniske baggrunde, snakker vi om dette, når det giver mening.

Vi har fokus på musik, og der giver børnene erfaringer med musik, rytmik og samspil. Her kan børnene synge og spille på rytmeinstrumenter, danse og opdage at det er sjovest, når vi er flere, kopiere hinandens bevægelser og rytmer.

Vi synger med børnene hver dag og anvender afspændingsmusik i forbindelse med afslapning og massage/tryk for at støtte børnenes arousal regulering.

I det omfang, børnene på Ulvehulen kan rumme det, tager vi på ture ud af huset. Vi besøger Blokhus Skulpturpark i december måned, tager i zoologisk have og andre dyreparker og vi tager på biblioteket, hvor vi henter bøger til forskellige emner. Vi læser dagligt enten for hele gruppen af børn eller med det enkelte barn i forbindelse med afslapning.

Evalueringskultur

"Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Der udarbejdes løbende dokumentation af den daglige pædagogiske praksis, som danner grundlag for analyse af og systematisk refleksion over sammenhængen mellem læringsmiljøet og børnenes læring og trivsel og udvikling. Det kan give anledning til justeringer, så det pædagogiske læringsmiljø bedst muligt understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Dokumentationen af læringsmiljøer og pædagogiske overvejelser bag en aktivitet eller den daglige praksis synliggøres via AULA, opslag i institutionen f.eks. whiteboardtavler. Udvalgte opslag gemmes løbende af afdelingslederen som danner grundlag for dokumentation og evaluering.

Personalet har fokus på læringsmiljøer via iagttagelser og pædagogiske drøftelser på stuemøder og personalemøder, blandt andet via systematiske iagttagelser hvor børneperspektivet i læringsmiljøet undersøges ved hjælp af spørgsmål til børnene ("talebobler").

Personalet arbejder med praksisfortællinger om egen læring på stuemøder og personalemøder, hvor erfaringer fra egen praksis gøres til genstand for læringsmuligheder. Der foretages en løbende evaluering på stuemøder af stuens læringsmiljø i form af eksempler på daglig pædagogisk praksis.

Personalet udarbejder procesmodeller (SMTTE) i forbindelse med udvalgte læringsmiljøer.

Der skrives dagligt dagbog omkring hver barn, hvor forskellige mål er i fokus. Hvert enkelt barn gennemgås med henblik på at vurdere kvaliteten af barnets relationer til voksne og børn og barnets position i børnefællesskaber. Børn i udsatte positioner beskrives i et ressourceorienteret perspektiv, og hver enkelt medarbejder udarbejder egen handleplan for hvordan man vil skabe et

fokuseret læringsmiljø og arbejde med sin relation til et barn og understøtte barnets position i børnefællesskaber.

Den pædagogiske læreplan evalueres hvert andet år af ledelse og personale, hvor målene i den styrkede læreplan evalueres på baggrund af børnegruppens behov og aktualisering.